

International Ægyptologikongres IX

6.-12. september 2004 i Grenoble, Frankrig

Tine Bagh

---

200 euro kostede det at deltage i den 9. Internationale Ægyptologikongres. Det i sig selv kunne nok få en del ægyptologer og andre interesserede til at overveje en ekstra gang, om de skulle rejse til Grenoble i september i år. Hvis man da ikke lige havde en organisation i ryggen, som ville sponsorere en kongresdeltagelse, eller var studerende og på den ene side ville få rabat, men på den anden side måske ikke havde råd til rejse og ophold oveni. I begyndelsen forlød det også, at man kun kunne holde sine foredrag på engelsk eller fransk, hvilket kunne holde en del tyskere m.fl. fra at deltage, da tysk ellers indgår som det tredje officielle sprog indenfor den videnskabelige ægyptologiverden. Dette blev dog siden rettet, men nok for sent for mange. Under alle omstændigheder kunne det forventes, at mange foredrag ville blive på fransk, når kongressen foregår i Frankrig. Var man amerikaner, kunne der muligvis også for en dels vedkommende være langt til Frankrig på mere end en måde i disse tider, og derovre er der alligevel så mange andre måder at møde kolleger og ligesindede og udveksle forskningsresultater på. For det er jo det, der er meningen med det hele. At opbygge og opretholde et netværk indenfor denne i virkeligheden meget lille verden af ægyptologer og fortælle de andre, hvad man er nået frem til eller har udgravet de sidste fire år siden den sidste ægyptologikongres i Cairo i 2000. Mange forskere foretrækker dog mindre og mere specialiserede forsamlings, og arkæologerne m.fl. møder alligevel de andre i felten.

Kongressens logo med farao, Champollion og Maison Champollion i Vif.

Deltagere og organisering

Når der på trods af alle forhindringer alligevel dukkede mindst 600 ægyptologer op til kongressen i Grenoble, og selvom man muligvis savnede en del store navne, så var der ikke desto mindre mange interessante foredrag og trods alt en hel del at skrive hjem om. Listen på personer, der skulle holde oplæg på 20 minutter og de større foredrag for alle i den store sal indeholdt næsten 400 navne. Fra Danmark deltog, foruden denne rapport forfatter, Annette Kjølby, Rune Nyord og Mette Gregersen fra CNI, Anne Haslund Hansen fra Nationalmuseet, David Warburton og Anne Pedersen fra Århus Universitet og Henriette Koefoed fra Cambridge. Lise Manniche, Paul John Frandsen og Kim Ryholt havde af forskellige årsager valgt denne kongres fra. De havde deltaget i Cairo i 2000, men det siger også sig selv, at når kongressen afholdes i Ægypten, er der et langt større incitament til at deltage, og i Cairo var der generelt et større deltagerantal bl.a. også fra de mange arkæologiske ekspeditioner i Ægypten. I Grenoble deltog til gengæld det største antal ægyptere nogensinde med foredrag og i det hele taget til en kongres udenfor Ægypten. Zahi Hawass, chefen for den ægyptiske antikvitets-tjeneste, omtalte dem som 50 ægyptere, hvilket nok cirka passer med antallet i alt, hvoraf der dog ikke var helt så mange, som holdt foredrag.

Kongrescentret lå i Grenobles udkant og var i sig selv ikke specielt opmuntrende med en stor åben plads foran uden et træ eller en bænk. Bagved fandtes dog en anden udgang, hvor man kunne sidde på en trappe og nyde solen i pauserne, hvis man ikke havde for travlt med at netværke eller kigge på bøgerne, som var udstillet i midten af forhallen. Seks forskellige sale på to etager blev benyttet til parallelle 20 minutters oplæg med 5 minutter til spørgsmål og 5 minutter til at skifte til næste oplæg. Oplæggene var samlet under 13 forskellige temaer opdelt bl.a. efter tidsperioder foruden i emner som filologi, ægyptologiens historie, ægyptologi i 2004, religion, grænseområder (Sinai, Fayûm og oaserne) og medicin. Det var sin sag at bestemme sig for, hvilket oplæg man ville høre og derefter gå fra den ene sal til den anden eller forblive til det samme tema i en længere periode. Det gav naturligvis en del uro, og især gik det galt i begyndelsen, da et foredrag blev aflyst, fordi

foredragsholderen ikke kom alligevel. Mødelederen til den session bestemte i stedet for at vente, at den næste foredragsholder skulle tage den første tid med det resultat, at tidspunkterne for resten af den session ikke stemte med programmet til stor forvirring og irritation for mange. Senere ved en af Jean-Claude Goyons dundertaler til den samlede forsamling blev det slået fast, at dette ikke skulle gentages. Goyon er professor emeritus i Lyon, og han var formand for den videnskabelige komité, som havde organiseret kongressen. Til det praktiske havde han fået stor hjælp fra Christine Cardin, som havde stået for kontakten til kongresdeltagerne, og fra hendes mand Gérard Cardin foruden de mange medlemmer af en "Champollion vennekreds" (*Association pour la Conservation, la Promotion de la Propriété et des Archives des Frères Champollion*), som hjalp ved selve kongressen. Kongresbureauet Ganesh havde bl.a. glimret ved at holde sommerferie i slutningen af august lige op til kongressen, og deres kongres-hjemmeside var aldrig blevet opdateret med et egentligt program for kongressen og de resuméer af oplæggene, som vi skulle aflevere mange måneder før kongressen.

Større fællesforedrag

Når en deltager kom i ekstra pænt tøj, ofte med en nydelig jakke, de fleste kvinder med tilhørende nederdel og for mændene vedkommende et slips, og de fleste med en bærbar computer i hånden, så vidste man, at det var deres "dag". Hvis man kiggede nærmere efter, kunne det også ses på dem, om de så lidt anstrengte ud eller glade og lettede, hvilket gjorde det let at gætte, om det var før eller efter deres oplæg.

Sidst på formiddagen var der altid fællesforedrag i den store sal, som oftest om de forskellige ekspeditioners udgravninger. Det første var af Zahi Hawass om de nyeste opdagelser og udgravninger i Ægypten foretaget af den ægyptiske antikvitets-tjeneste, Supreme Council of Antiquities (SCA). Han fortalte, at de var gået i gang med at restaurere området i Sakkara på kanten af ørkenplateauet med de store nichemastabaer fra 1. dynasti udgravet af Walter B. Emery før og efter 2. Verdenskrig. Til deres store overraskelse var der ved dette arbejde dukket flere lignende mastabaer frem af sandet syd for de allerede kendte. Indtil videre har de

således fundet ca. 20 nye grave inklusive prædynastiske begravelser, hvoraf to var intakte. En kvinde fra 1. dynasti på ca. 35 år var begravet dækket med linned, som en tidlig form for mumie, og med halsen brækket over i et formodet ritual, som det nu også kendes fra Hierakonpolis. Jana Jones fra Australien analyserer stofrester, især forhistoriske og tidlig dynastiske, og fortalte i sit oplæg på et andet tidspunkt om de prædynastiske "mumier" i Hierakonpolis.

I Aswan er det også restaurering og oprydning, som har bragt flere nye ting frem i lyset. Ved den ufuldendte obelisk ønskede SCA at gøre området mere turistvenligt og samtidig beskytte det, så turister kunne se området uden at skulle gå omkring på selve obeliskens. Derfor blev stenbruddet omkring obeliskens ryddet, og gangstier mm. blev anlagt. Herved fremkom bl.a. tusindvis af doleritkugler, som stenbrudarbejderne havde benyttet til at hugge granitten fri, samt bl.a. syv steder, hvor obelisker var udhugget. Flere interessante klippeindskrifter og -billeder kom til syne, bl.a. en indskrift fra Tuthmosis III's tid om to obelisker til Karnak, og ved siden af sås billeder af strudse og delfiner (sic!), hvis datering dog er usikker.

I Akhmim i Øvre Ægypten ca. midtvejs mellem Luxor og Assiut, hvor man tidligere havde fundet en stor statue af Ramses II's datter Meritamun, dukkede for nylig et stort hoved af en Ramses II statue op i en moderne gravplads foruden flere statuer fra stedets Min-tempel, bl.a. også basen af den største, kendte siddende statue af Ramses II. I Giza drejer det sig nu også først og fremmest om 'site management', og en 70 km lang mur er planlagt omkring pyramideområdet, så alle, der skal indenfor her, skal gennemlyses, og heste og kameler må ride længere ude i ørkenen.

Næste dag var det Bernard Mathieu fra det Franske Arkæologiske Institut, som berettede om IFAOs mangesidede arbejde i Ægypten. Her kan bl.a. nævnes Beatrix Midant-Reynes udgravninger af Adaima i nærheden af Hierakonpolis med gravplads og beboelse fra Naqada I-perioden til 2. dynasti. Sammen med universitetet i Geneve og Michel Vallogia har IFAO i nogle år været aktive i Abu Roash nord for Giza, hvor Cheops' søn Djedefra byggede sin pyramide. Her fandt man bl.a. i 2002 en tilhørende satellitpyramide. Et andet fransk projekt er oaserne, og specielt har de i mange år

Til venstre:
Den ufuldendte
obelisk.
(Foto LM).

Til højre:
En færdig-
udgravet
mastaba i
'Ain 'Asil.
(Foto Kurt
Hellemose).

arbejdet i Dakhla Oasen med udgravninger i Balat og 'Ain 'Asil af mastabaer og en befæstet guvernørbolig fra slutningen af Gamle Rige. I Kharga-oasen i Douch har man frilagt et persisk tempel med kanaler og vandreservoarer, og flere Osiris-figurer af bronze er fundet der. De andre klassiske hovedprojekter for IFAO fortsættes stadig med fokus på publiceringen af sentidstemppler som Dendera samt arbejdet med mate-

riale fra Deir el Medina i samarbejde med Louvre.

Cornelius von Pilgrim fortalte om de schweiziske projekter, hvor hans forgænger Horst Jaritz i 2002 afsluttede udgravningen og restaurering af Merneptahs dødetempel i Vesttheben. I samarbejde med det Tyske Arkæologiske Institut (DAI) har de i mange år arbejdet på Elephantine, hvor de senest især har fokuseret på Khnum-templet. Dele af det oprindelige tempel fra Hatshepsut og Tuthmosis III's tid og udvidet med en ny forgård af Amenophis II er fundet genanvendt af bl.a. Nectanebo II. Også Psammetik byggede videre på templet, og i romersk tid ændredes Khnum-templet igen. I selve Aswan by har de i sommeren 2004 indledt et samarbejde med SCA, da mange monumenter er truet af nyt byggeri mm. I den nordlige del af Aswan lå et ptolemæisk Isis-tempel, og et andet romersk tempel til Khnum fandtes også her. Sommerens udgravninger, som forsætter i øjeblikket (oktober 2004), koncentrerer sig om den sydlige udkant af Aswan med en romersk bygning med badeanlæg.

DAIs repræsentant blev Dietrich Raue på afbud fra Günter Dreyer. Han berettede om deres 15 projekter rundt om i Ægypten. I Umm el Qa'ab i Abydos er man i rækken af genudgravninger af kongegravene fra 1. og 2. dyn. blevet færdig med de to grave fra 2. dyn., Khasekhemui og Peribsen, hvor det nu bl.a. er tydeligt, hvordan den første byggefase af Khasekhemuis grav i virkeligheden er meget lig forgængerens Peribsens grav. Fra en helt anden periode dukkede sidste år en skat op af sandet: en krukke med rester fra en begravelse fra det 4. århundrede f. Kr., hvori dele af indlæg fra en sarkofag bestående

Området Dra' abu el-Naga', hvor tyskerne graver. (Foto LM).

af en stor mængde lapis lazuli og bladguld var begravet. Andre DAI projekter, som har været i gang i flere år er Daniel Polzs udgravninger i Dra' Abu el-Nagá ved indgangen til Kongernes Dal på Vestbredden i Theben. Her har han bl. a. fundet en grav med tilhørende pyramide for Nub-Kheper-Ra Intef, konge i slutningen af 17. dynasti, og 17. dynastis kronologi bygger nu i det hele taget på mere sikker grund. Fra Elephantine nævntes bl.a. det administrative center syd for Khnum-templet fra det sene Gamle Rige og tidlige Mellemste Rige, samt et paladsbageri fra 1. Mellemtid. I Sakkara har Dreyer i samarbejde med P. Munro fra Berlin nu undersøgt og kortlagt flere af Ninetjers underjordiske gallerier syd for Djoser, og deres arbejde her skulle fortsætte nu i efteråret 2004. De senere år er der mange arkæologiske ekspeditioner, som har haft stor succes med geofysiske undersøgelser (se *Papyrus* 2003/2, s. 4-15 om E. Puschs undersøgelser i Qantir), hvilket nu også er forsøgt i Buto i det nordvestlige Nildelta, hvor Tomasz Herbich har påvist, at der bl.a. findes en stor mur, som sandsynligvis stammer fra ptolemæisk tid.

Det Østrigske Arkæologiske Institut ÖAI var repræsenteret af Irene Fostner-Müller, som desværre ikke kunne blive til kongressens slutning og derfor måtte holde sit foredrag i en af de mindre sale i stedet for et fællesforedrag i den store sal. Hun fortalte bl.a. også om deres nyeste geofysiske undersøgelser, som har vist, at der sandsynligvis findes endnu en planlagt by fra Mellemste Rige syd for Sesostris III's tempel i Ezbet Rushdi. Her vil man starte udgravninger næste år.

Et yderst interessant fællesforedrag var James P. Allens fra Metropolitan Museum i New York. Det var i dette tilfælde ikke en udgravningsrapport, men Allen havde arbejdet med restaureringen af en tekst, hvoraf hundreder af fragmenter var kommet til syne ved Dieter Arnolds udgravninger i 2001-2003 af Khnumhoteps mastaba i Dahshur ved Sesostris III's pyramide. Khnumhotep var vesir under Sesostris II og III. Mastabaen var opført af kalksten med nicher hele vejen rundt og indskrifter med store flotte hieroglyffer rundt på panelerne i nicherne på østsiden. Allerede de Morgan havde i 1894 fundet nogle få fragmen-

ter af denne tekst, men James Allen har nu så mange dele af teksten, at det er klart, at der er tale om en biografisk tekst skrevet i 3. person som en litterær tekst i stil med Sinuhe-fortællingen. Den handler bl.a. om Ægyptens forhold til Byblos og Ullaza, og hvordan de to steder lå i strid med hinanden, og Byblos bad den ægyptiske konge om hjælp mod Ullaza. Herskeren af Byblos bærer på dette tidspunkt titlen *ḥk3 ḥ3swt*, som betyder "hersker over fremmede lande" hvilket senere bliver til betegnelsen Hyksos. De senere herskere i Byblos bar den ægyptiske titel *ḥ3ty*.

Det sidste, afsluttende fællesforedrag var af Dominique Valbelle, som redegjorde for mange års arbejde på Sinai. Hun fik sine lysbilleder tilbage i en plasticpose, og på hendes vrede mimik kunne det se ud som, at nogle af dem også havde fået rammerne smeltet, som det tidligere var sket for andre foredragsholdere.

To af fællesforedragene omhandlede ægyptiske projekter. Fathi Saleh fortalte om CULTNAT, der startede med fire ansatte i år 2000 og nu har 100 fastansatte foruden deltidsansatte. Projektet går først og fremmest ud på at bevare og restaurere alle arkæologiske lokaliteter i Ægypten og i den forbindelse især etablere en total kortlægning ved hjælp af GIS, Geographical Information System. Som man kan se på deres flotte hjemmeside www.cultnat.org er det nu også bl.a. muligt at se pyramiderne live på

nettet, og hver dag fokuseres på fire emner fra deres database. Disse kan ses på hjemmesiden www.eternalegypt.org

Dagen efter var det Naguib Amin, som berettede om EAIS, The Egyptian Antiquities Information System. De arbejder også på at dokumentere, kortlægge og beskytte alle ægyptiske arkæologiske lokaliteter, hvilket igen bl.a. går ud på at kortlægge alle lokaliteter med de nyeste GIS systemer, som er en kombination af detaljerede digitale kort og databaser med oplysninger om bl.a. udforskningen af stedet og dets bevaringstilstand. EAIS projektet hører under SCA og er blevet til i samarbejde med Finland, og det er meningen, at det med tiden skal overgå som en integreret del af SCA. Det første område, hvor man begyndte, var provinsen Sharqiya i det østlige Delta, hvor bl.a. Qantir/Piramases ligger, foruden Sinai og Fayûm. Det skal i øvrigt nævnes, at Emily Cocke, som har læst på Carsten Niebuhr Instituttet, nu fra efteråret 2004 er ansat hos EAIS. Det kan være, vi kan få hende til at skrive om sit arbejde, når hun har været der i nogen tid. Læs og se mere på www.eais.org.eg.

Flere oplæg

Mange andre oplæg kunne omtales, men hvis vi fortsætter lidt med de ægyptiske, bør Aiman el-Ashmawi nævnes. Han har gennem flere år været "inspector" (ved enhver udgravning er der en ægyptisk inspector, som holder øje med

udgravningen og er ansvarlig overfor SCA) i Sharqiya provinsen i det østlige Delta, og i Grenoble holdt han et rigtig godt foredrag om navne på heste i Sethy I og Ramses II's hære, hvor han bl.a. viste, hvor stor betydning hestene har haft for kongen.

Allerede inden kongressen var to franske arkitekter blevet interviewet til franske aviser m.m., fordi de mente, at de havde lokaliseret Cheops' rigtige gravkammer. Dette gav også under kongressen anledning til diverse journalisters interesse. Efter hjemkomsten fra Grenoble var det også en stor overraskelse at åbne Politiken og se en mindre overskrift om Ægyptologikongressen i Grenoble. Til stor forundring for en, der ikke helt havde opfattet virakken om de franske arkitekter, handlede det kun om de to franskmænds teorier. Der var ikke mange ægyptologer, som hørte deres fremlægning af teorierne i Grenoble, men man kunne ikke undgå at bemærke, at Zahi Hawass stod fast på, at de ikke ville få tilladelse til at afprøve dem.

Marc Gabolde, som har beskæftiget sig meget med Amarna-perioden, var vendt tilbage til den kongelige nekropol i Amarna for at lave en topografisk undersøgelse og nye og bedre planer. Vand var trængt ind i flere grave og havde ødelagt mere end tidligere, hvilket også gjorde en ordentlig dokumentation tiltrængt. I dalen er der fem grave, men det er langt fra sikkert, hvem de alle var tænkt til. Gabolde foreslog bl.a., at grav 29 kunne have været til Kyia.

Flere andre har beskæftiget sig med grave og bl.a. deres restaurering. Erhard Graefe havde fortsat sit arbejde fra 1998 i 2003 og 2004 i TT320, som er den kongelige *cache* bag Deir el Bahri. Der er stadig mange mindre objekter at finde, dekorationsfragmenter, potteskår, stoffer, en lille trækiste til en ushabti for blot at nævne nogle. Flere af de forskellige korridorer og den 13m dybe skakt A er nu kortlagt og undersøgt.

Lyla Pinch-Brock fra Royal Ontario Museum var meget uheldig med sin præsentation, da hendes bærbare computer ikke ville samarbejde med fremviseren i den store sal. Man prøvede på forskellig vis at få det til at virke, mens hun forsøgte at holde en del af foredraget uden bille-

der. Da det endelig lykkedes i slutningen af hendes 20 minutter, måtte hun jage igennem sine flotte illustrationer, der viste, hvordan man kan få meget ud af den rigtige restaurering af gravmalerier og sammenligninger med tidligere optegnelser. Graven det drejer sig om er TT120 tilhørende Anen, bror til Teje og således også søn af Yuya og Tuja, med en militær karriere og som præst under Amenophis III. Tusindvis af vægfragmenter var faldet ned, men de kunne møjsommeligt sættes op igen bl.a. ved sammenligninger med tidligere optegnelser.

En anden grav i Sakkara, der var slemt medtaget, var nu et japansk projekt under ledelse af Fumitaka Yoneda: en mastaba syd for Djoser tilhørende Idut, datter af Unas fra 5. dynasti eller Teti fra 6. dynasti. Den smukt dekorerede grav var tidligere publiceret i 1935, men det meste af væggenes overflade var faldet af eller på vej til det. Japanerne anvender bl.a. en form for japansk papir og lim lavet af tang for at fæstne overfladen.

Harco Willems fra Leuven i Belgien, som tidligere har undervist i en periode på CNI, leder nu udgravninger i el-Bersheh i Mellemægypten. Han selv og flere af hans medarbejdere fortalte om deres arbejde forskellige steder i området, som de undersøger og udgraver. De kendte nomarkgrave fra Mellemste Rige, især Djehutihoteps grav med den berømte scene af transport af en kolossalstatue undersøges og dokumenteres nærmere, men det er især også meningen at få et større overblik over hele området. Dette gøres også her bl.a. ved geomagnetiske undersøgelser, som har vist, hvordan der gik en vej nede fra floden op til gravene for beboerne af Ashmunein på den anden side af floden, når de skulle op til nomarkgravene. Marleen de Meyer fortalte om arbejdet i Wadi Nakhla, som strækker sig ind mellem klipperne med nomarkgravene og flere stenbrud. Hun har især arbejdet nedenfor nomarkgravene, hvor der bl.a. er grave fra Gamle Rige, foruden at man nu har fundet materiale fra både 1. og 2. Mellemtid. To arkæologistuderende, Mette Low Sørensen og Bente Markussen, fra CNI har i øvrigt deltaget i udgravningerne i el-Bersheh i år og sidste år.

Betsy Bryan har arbejdet i Mut-templet ved Karnak siden 2001. Hun holdt et interessant

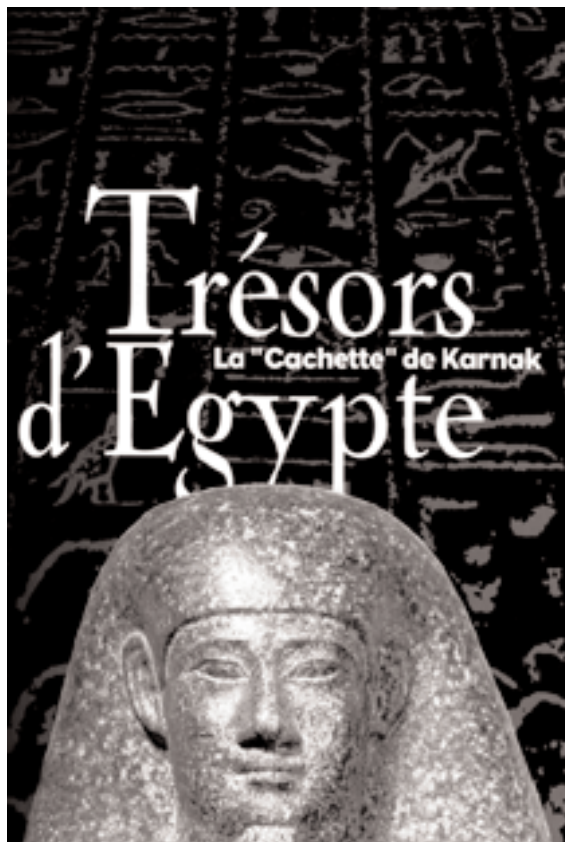
oplæg om udgravningerne og de forskellige byggeperioder i 18. og 19. dynasti og nede i kushitisk tid (25. dynasti). Flere installationer, værksteder, kornmagasiner osv. er fundet omkring templet, og især talte hun om fund med forbindelse til en "drukefestival", som blev afholdt til ære for Mut-Sakhmet-Bastet. En tekst på en søjle antydede dette, og Betsy Bryan sammenlignede med fremstillinger fra thebanske grave og viste også fund af bl.a. 50 komplette ølkrukker fra Mut-templet.

Arrangementer, udstillinger mm.

I forbindelse med kongressen var der i begyndelsen arrangeret et besøg for deltagerne på en særudstilling i Grenoble om fundet af Karnak-cachetten for 100 år siden og til landsbyen Vif syd for Grenoble, hvor Champollionfamiliens hus var blevet til et museum.

Udstillingen om Karnak-cachetten var i Musée Dauphinois i Grenoble i et kloster oppe ad bjergskræningen på den anden side af floden Isère, der løber igennem Grenoble. Den var naturligvis lavet til lejligheden, men også for at fejre 100året for George Legrains fantastiske opdagelse i 1904 af cachetten i Karnak. Når man først kommer ind i udstillingen, går man igennem en gang med film på væggen af turister i Karnak, så man får en fornemmelse af at være der. Dernæst fortsætter man længere ind og får flere forklaringer på væggen om George Legrain og hans opdagelse af gemmestedet med 779 statuer og mindre bronzefigurer. I det indre mørke belyses eksempler på statuerne med rødt og blåt lys, 27 statuer fra cachetten, hvoraf de 26 er fra Cairo museet, 1 er fra Louvre samt en stele, som til hverdag befinder sig på museet i Grenoble. Der er tale om granit- og kalkstenstatuer af privatpersoner fra Mellemste Rige frem til Sentiden, som engang havde fået deres statuer opstillet i Karnak, men som senere var gemt væk under den såkaldte cachettegård i Karnak. Mange var blokstatuer, hvor personen nærmest sidder som i en kasse med benene og armene samlet foran sig. Udstillingen *Trésors d'Égypte, la "Cachette" de Karnak* er åben 4. september til 3. januar 2005.

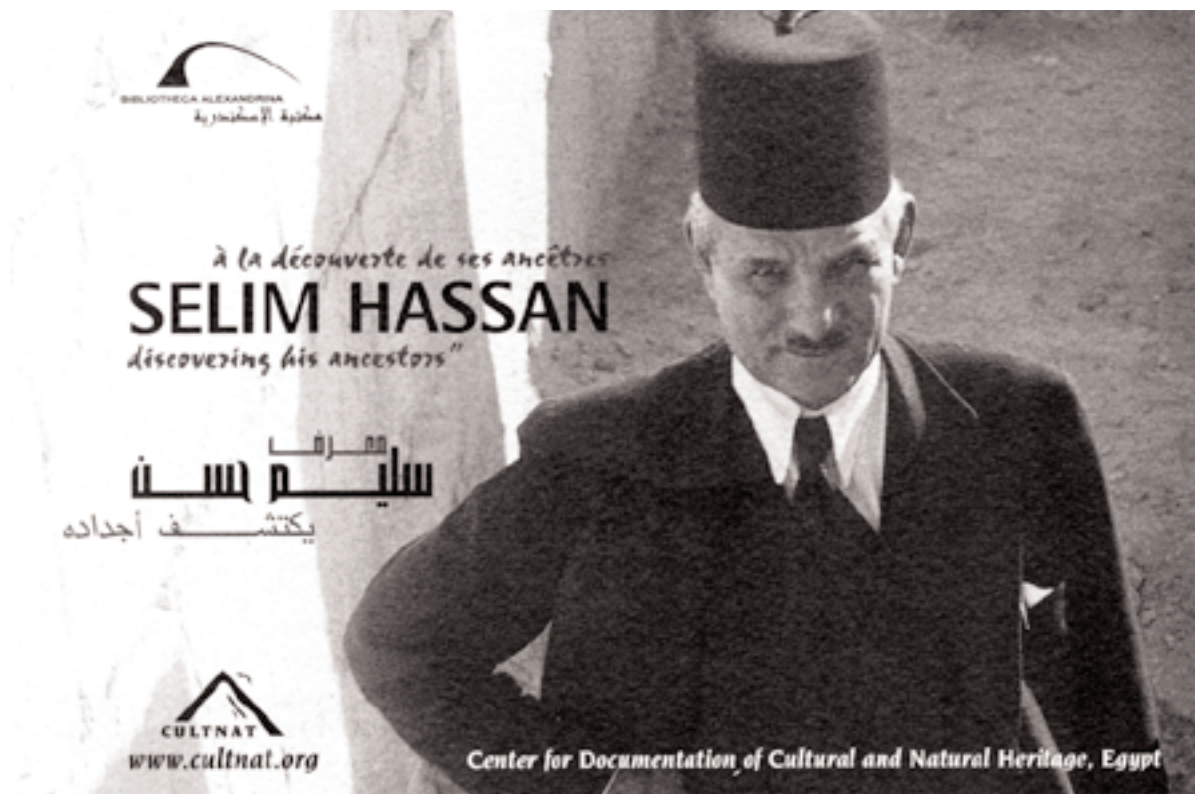
Efter en varm tur op til museet ville de fleste nok have givet meget for bare et glas vand, men det måtte vente til efter museumsbesøget og en

Udstillingen om Karnak-cachetten og eksempler på statuer.

bustur ud til Vif. I denne landsby havde Champollionfamilien haft et hus, hvor Jean François Champollion havde arbejdet med dechifreringen af hieroglyfferne. Da vi kom frem til huset, blev vi først mødt af store hieroglyffer i sort metal, bl.a. en kylling og en skarabæ, opstillet i haven foran huset. Til receptionen i forbindelse med kongressen var her også opstillet et telt med mad og drikkevarer, men det var ikke tilladt at kaste sig over dette, før de prominente gæster havde beset huset, og der blev sagt værsgo'. Først derefter kunne vi andre stille op i kø og komme ind i de hellige haller, hvor Champollion havde tænkt, spist, sovet, været ... møbler og malerier fra familien og tiden fuldendte billedet, hvor man naturligvis ikke ligefrem kunne sætte sig i Champollions stol eller lægge sig i hans seng, men i det mindste stå bag snore og kigge ind i rummene. Se mere på www.maison-champollion.fr

En mindre udstilling, mest i form af fotos, i selve kongresområdet mindedes den ægyptiske ægyptolog Selim Hassan, som levede 1886-1961 og var den første ægypter, som foretog selvstæn-

Selim Hassan.

dige udgravninger i sit eget land. Udstillingen bar undertitlen *Discovering his ancestors* og viste bl.a. Selim Hassan på udgravninger i Giza og Sakkara og sammen med prominente ægyptologer fra hans tid og originale manuskripter fra hans hånd.

Kongressen danser

Den sidste aften var der arrangeret en *diner dansant*, hvor alle var spændte på, hvad det indebar. Det skulle foregå i kongrescentret, hvor man med et mindre orkester med opstemt musik blev ledt ind i en stor messehal med neobelysning, hvor borde var dækket op. På trods af de ydre omgivelser viste det sig at blive en opløftende afslutning med god mad og stemning, og hvor selv Zahi Hawass sås på dansgulvet efter middagen, som i øvrigt ikke kunne begynde, før han var ankommet med sit følge.

Afslutning

Før afslutningsmiddagen havde den Internationale Ægyptologisammenslutning været forsamlet med formanden Christopher Eyre sammen med Günter Burkard og James P. Allen samt

Zahi Hawass på podiet. Kortfattet kan den lange seance sammenfattes til, at det blev besluttet, at en midlertidig arbejdsgruppe med J. P. Allen som ordstyrer og bl. a. Zahi Hawass og Maarten Raven skal forsøge at gøre sammenslutningen mere meningsfyldt og til nytte for ægyptologer. Det blev ligeledes foreslået fra ægyptisk side, at kontoret skal være hos SCA, og at der altid skal være en ægypter med i alle fald som næstformand. Der var med andre ord tale om en slags paladsrevolution, hvor det naturligvis på den ene side er på sin plads, at ægyptere får mere indflydelse end tidligere indenfor ægyptologien i takt med, at de uddannes bedre. På den anden side kan man sige, at det vil samle hele "magten" ét sted, hvilket ikke nødvendigvis er en fordel.

Til slut skulle det besluttes, hvor næste kongres om fire år skal finde sted. Det eneste tilbud om at afholde kongressen kom fra et nyt Middelhavskongrescenter på Rhodos, som gerne vil profilere sig og den nye græske ægyptologi. Det vil blive spændende at se, hvor faget i det hele taget har bevæget sig hen til den tid.